

Broj L / 2019
Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

BR50 2019
PROGOVORI
O PREGOVORIMA

POGLED IZ BRISELA – U IZVEŠTAJU NIŠTA NOVO

TEMA BROJA STR. 3–4

INTERVJU STR. 5–6

Dejvid Mekalister, poslanik u Evropskom parlamentu

KOLUMNA STR. 9–10

Poglavlje 15 – Kaskanje ka čistijoj energiji

U FOKUSU STR. 7–8

Izveštaj Evropske komisije i poglavlje 27 – Napredak neizvestan, zastoј izvestan

AKTUELNO STR. 11–12

Evropska krajnja desnica i izbori za EP – Jači ili slabiji?

- 7. maj** **Samit lidera Zapadnog Balkana u Berlinu**
Na inicijativu francuskog predsednika Emanuela Makrona i nemačke kancelarke Angele Merkel, Samit lidera Zapadnog Balkana održan je 7. maja u Berlinu. Naredni sastanak, na kojem će jedna od tema ponovo biti obnavljanje dijaloga Beograda i Prištine, zakazan je za početak jula u Parizu, neposredno pred Samit u Poznanju, koji se održava u okviru Berlinskog procesa. [Više...](#)
- 9. maj** **Održan neformalni Samit lidera EU u Sibinju**
Šefovi država i vlada 27 članica EU potpisali su „deset obaveza“ za Evropu u narednih pet godina koje se odnose na brojne politike, od odbrane i solidarnosti do vladavine prava i uloge EU na globalnoj sceni. Lideri su Deklaraciju iz Sibinja (Sibiu) usvojili 9. maja, na početku neformalnog samita u tom rumunskom gradu. [Više...](#)
- 9. maj** **Dan Evrope**
Širom Evrope 9. maj obeležava se kao rođendan Evropske unije. Tog dana, 1950. godine, francuski ministar spoljnih poslova Robert Šuman predstavio je svoju deklaraciju u kojoj je predložio da se proizvodnja uglja i čelika u Francuskoj i Nemačkoj stavi pod nadzor jedne institucije. Ovaj dokument se smatra kamenom temeljcem onoga što će kasnije postati Evropska unija – zona mira, bezbednosti i prosperiteta kakvu Evropa do tada nije videla. [Više...](#)
- 23–26. maj** **Održani izbori za Evropski parlament**
Izbori za evropski parlament, na kojima su građani i građanke Evropske unije birali 751 poslanika u novom, petogodišnjem sazivu Evropskog parlamenta, održani su od 23. do 26. maja. Izlaznost na izbore bila je najveća od izbora 1999. i prema preliminarnim podacima iznosila je čak 50,5%, čemu je doprinela velika izlaznost u zemljama poput Francuske, Španije ili Poljske. [Više...](#)
- 29. maj** **Evropska komisija objavila izveštaje o napretku država Zapadnog Balkana**
Evropska komisija objavila je izveštaje o napretku država Zapadnog Balkana. U izveštajima se detaljno predstavlja šta je svaka od država postigla od objavljivanja poslednjeg izveštaja, a ujedno se predlažu i smernice u vezi s reformama koje bi trebalo da budu prioritet. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević,
Milica Mijatović, Tamara Arsić

Autori: Jelena Babić, Mirjana Jovanović, Varvara Aleksić, Ognjan Pantić, Marija Todorović

Lektura: Marijana Milošević

Objavljivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima“ podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Pogled iz Brisela

U IZVEŠTAJU NIŠTA NOVO

Verujemo da je Srbija predvodnik (front-runner) u procesu proširenja. A šta još kaže Evropska komisija? Nije postignut nikakav napredak u zaštiti slobode izražavanja, politička scena je visokopolarizovana, 44% bitnih zakonskih propisa usvaja se po hitnoj proceduri, u pet pregovaračkih poglavlja postigli smo ograničeni napredak, u tri napretka nema...

Drugu godinu zaredom Izveštaj Evropske komisije dočekujemo na proleće umesto kasno u jesen i gotovo školski – kroz stvarne, numeričke ocene – pratimo pripremljenost i napredak u oblastima koje su Uniji posebno bitne za nove države članice.

Oblasti – definisane u Kopenhagenu i kao kriterijumi – podeležene su na političke i ekonomske kriterijume, na deo posvećen regionalnoj saradnji i dobrim susedskim odnosima, s naglaskom na normalizaciji odnosa s Kosovom, kao i na segment Izveštaja koji prati usklađenost s pravnim okvirom (tekovinama) Evropske unije u različitim oblastima i politikama. Svako od 35 pregovaračkih poglavlja ima svoje mesto u Izveštaju.

Evropska komisija je stanje u Srbiji, ali i u drugim zemljama Zapadnog Balkana, posmatrala u periodu od marta 2018. do marta 2019. godine. Sačekala je da građanke i građani širom Evrope daju glas za svoje predstavnike u novom sazivu Evropskog parlamenta, kako bi sada već odlazeći (u novembru) komesar za politiku susedstva i pregovore o proširenju Johannes Han, predstavio glavne zaključke **Paketa proširenja za 2019. godinu**, koji sadrži Saopštenje o politici proširenja EU za 2019. godinu, zajedno sa izveštajima za svih šest zemalja Zapadnog Balkana, kao i Tursku.

Predvodnica koja kaska

Prošlogodišnjeg proleća isti izveštaj je dočekan prilično ravno-dušno. Još uvek smo bili u zanosu od velikog povratka proširenja na agendu EU, uljuljkivani idejom da nismo sami, nismo zaboravljeni i da, zajedno sa Crnom Gorom, prednjačimo u svemu. Mislim, u pristupanju.

Da, mi smo predvodnik (*front-runner*) u procesu proširenja.

Predvodnik koji bi mogao da postane član 2025.

Mogao.

Od te 2018. do 2025. godine treba sačekati još nekoliko proleća. I ovog (proleća prim. aut.) Izveštaj je dočekan i malo je onih koje je ostavio ravnodušnim. Čak, neke je i „izuzetno zabavio“.

Ako ga čitate pažljivo i s razumevanjem, kao što to mi radimo

Izvor: <https://europa.rs>

svake godine, lako ćete zaključiti da u njemu nije rečeno ništa što već, na različite načine, nije kazano i ranije. Ništa revolucionarno novo.

Izveštaj je samo stvari nazvao pravim imenom, tako da odgovaraju stanju stvari u oblastima i politikama koje nas se najviše tiču. Maliciozni bi rekli – prekasno.

Šta piše u Izveštaju?

Kao i obično, da krenemo prvo od osnova (*Fundamentals first*).

Nije postignut **nikakav napredak u zaštiti slobode izražavanja**, što izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Izveštajni period je obeležen visokopolarizovanom političkom scenom koja ima negativne posledice na rad demokratskih institucija, posebno Narodne skupštine u kojoj je neophodno obezbediti prostor za „**istinsku međupartijsku debatu**“ kako bi se izgradio širok proevropski konsenzus koji je ključan za napredak zemlje na njenom putu ka EU“.

Uloga nezavisnih tela treba da bude garantovana i podržana.

Gotovo **44% zakonskih propisa usvaja se po hitnoj proceduri**. **Najčešće su u pitanju oni propisi koji „bitno menjaju pravni režim u jednoj oblasti ili uređuju pitanja koja posebno zanimaju javnost“**, što osim direktnog kršenja zakona vodi i do pogoršanja u kvalitetu rasprave i razmatranju zakonskih propisa, podrivajući nadzornu funkciju Narodne skupštine nad izvršnom vlašću.

Određen napredak je postignut kada je reč o **stanju pravosudnog sistema** i to se pre svega odnosi na smanjenje broja starih izvršnih sudskih predmeta i realizaciju mera za usaglašavanje

sudske prakse. Ipak, jedno od ključnih pitanja i dalje ostaje proces ustavne reforme kojom treba da se usaglasi Ustav sa evropskim standardima, u delu koji se odnosi na pravosuđe.

Iako je usvojen izmenjen Zakon o sprečavanju korupcije (takođe poznat i kao Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije), u oblasti **borbe protiv korupcije Evropska unija kaže da je postignut ograničen napredak**. Bez merljivog efekta reformi za prevenciju korupcije.

Potrebno je **izabrati novog Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti** na transparentan način, imajući u vidu neophodno profesionalno iskustvo.

Kada je reč o civilnom društvu, **nikakav napredak nije zabeležen u cilju stvaranja podsticajnog okruženja za razvoj i finansiranje civilnog društva**.

Evropska komisija podvlači da je neophodno osigurati sistemsku saradnju između vlade i civilnog društva. Za sada bez napretka.

U ekonomiji, stvari su daleko jasnije. Ipak, Izveštaj kaže da je Srbija postigla određeni napredak i umereno je spremna za razvijanje funkcionalne tržišne ekonomije, kao i da se nosi s pritiscima konkurencije i tržišnim silama unutar Unije.

Još mnogo posla je pred nama.

Ako Izveštaj EK čitate pažljivo i s razumevanjem, lako ćete zaključiti da u njemu nije rečeno ništa što već, na različite načine, nije kazano i ranije. Ništa revolucionarno novo. Izveštaj je samo stvari nazvao pravim imenom, tako da odgovaraju stanju stvari u oblastima i politikama koje nas se najviše tiču.

Za razliku od Izveštaja iz 2018. godine, Evropska komisija je ove godine uvela novu ocenu za napredak: **ograničen napredak** (*limited progress*) i to za čak pet pregovaračkih poglavlja – Slobodno kretanje robe (poglavljje 1), Ribarstvo (poglavljje 13), Energetika (poglavljje 15), Pravosuđe i osnovna prava (poglavljje 23) i Životna sredina i klimatske promene (poglavljje 27).

I dok je u prethodnom prolećnom izveštaju osam poglavlja ocenjeno **bez napretka (no progress)** sada su to samo tri – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga (poglavljje 3),

Javne nabavke (poglavljje 5) i Politika konkurencije (poglavljje 8). Što je, ukoliko saberemo poglavlja za ova dva najniža stepena u oceni napretka, i dalje osam poglavlja. Kao i prethodne godine.

Nećemo ovde posebno napominjati da je Srbija otvorila pregovore o pristupanju sa Evropskom unijom pre pet godina.

Izveštajni period je obeležen visokopolarizovanom političkom scenom koja ima negativne posledice na rad demokratskih institucija, posebno Narodne skupštine u kojoj je neophodno obezbediti prostor za „istinsku međupartijsku debatu kako bi se izgradio širok proevropski konsenzus koji je ključan za napredak zemlje na njenom putu ka EU“.

Niti da su neke od navedenih, ovako ocenjenih poglavlja, i otvorena.

Mi smo ipak zemlja koja je predvodnica u politici proširenja. One 2025.

Perspektiva članstva u Evropskoj uniji za Srbiju u 2025. godini jeste samo perspektiva koja svoju snagu crpi iz sprovođenja potrebnih reformi. Naročito u oblasti vladavine prava. Ako tih reformi nema, onda i perspektiva članstva postaje sve dalja. Od ovoga ne može jasnije. Vredi ponavljati – budućnost članstva u Evropskoj uniji zavisi od sadašnjosti i nas samih.

*Jelena Babić,
Beogradska otvorena škola*

MEKALISTER: EVROPSKI PARLAMENT VRLO JASAN, SLOBODA MEDIJA KLJUČNI POKAZATELJ SPREMNOSTI NA ČLANSTVO U EU

Dejvid Mekalister

poslanik u Evropskom parlamentu iz Hrišćansko-demokratske unije (CDU) iz Nemačke, koji je od 2014. godine vršio funkciju izvestioca Evropskog parlamenta za Srbiju.

Krajem ovog meseca, Evropsku uniju očekuju izbori za Evropski parlament, čime je završen petogodišnji mandat njegovom prethodnom sazivu. Ko će sedeti u poslaničkim klupama u Briselu i Strazburu, kao i ko će biti novi izvestioci ove institucije za zemlje Zapadnog Balkana u ovom trenutku je nepoznanica. EWB je razgovarao s Dejvidom Mekalisterom, nemačkim evroparlamentarcem iz Hrišćansko-demokratske unije (CDU), koji je od 2014. godine vršio funkciju izvestioca Evropskog parlamenta za Srbiju. Pitali smo Mekalistera kako ocenjuje napredak Srbije na putu ka članstvu u EU, kao i koji su to najveći uspesi, a koji najveći problemi koje je primetio u svom petogodišnjem mandatu.

European Western Balkans: Pored ekonomskih reformi koje ste mnogo puta pohvalili, prema Vašem mišljenju, koji je najveći napredak Srbije tokom vašeg mandata kao izvestioca EP?

Dejvid Mekalister: Ja sam zaista pohvalio ekonomske reforme u Srbiji. One nastavljaju da daju rezultate, posebno u pogledu makroekonomske stabilizacije, koja je na dobrobit svih ljudi u zemlji. Sveukupno, Srbija je napredovala u pregovorima o pristupanju otvaranjem 16 od 35 poglavlja, od kojih su dva već privremeno zatvorena.

Ne bi bilo prikladno s moje strane da procenim javno mnjenje u Srbiji. Međutim, ja sam primetio proteste. Demonstracije koje se sprovode mirno su legitiman način da ljudi izraze svoje mišljenje. Što se tiče bojkota srpskog parlamenta, mislim da se politička debata ne bi trebala odvijati van, već unutar parlamenta.

EWB: S druge strane, šta biste videli kao propuštene prilike u Srbiji u proteklih pet godina u vezi s programom reformi?

DM: Ne radi se toliko o propuštenim prilikama koliko o oblasti politike u kojima je sada hitno potreban napredak, kao što su ubedljive reforme i dobri rezultati kad je u pitanju vladavina prava. To se posebno odnosi na reforme pravosuđa, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i slobodu izražavanja i medija.

EWB: Šta biste istakli kao najveći izazov u procesu evropskih integracija Srbije – vladavina prava, stanje medija ili pitanje Kosova? Zašto?

Izvor: www.david-mcallister.de

DM: Sva navedena područja politike su jednako važna i izazovna. Pregovarački okvir posebno uzima u obzir poglavlja 23 i 24 koja se tiču vladavine prava, kao i kontinuirano angažovanje Srbije i korake ka vidljivom i održivom poboljšanju odnosa s Kosovom, o kojima se pregovara u okviru poglavlja 35.

EWB: Opozicija je napustila parlament, građani protestuju svake subote protiv Vlade, nasilje nad novinarima kulminiralo je kada je zapaljena kuća novinara Milana Jovanovića. Izgleda da je situacija u društvu mnogo gora nego što je bila na početku vašeg mandata. Kakav je Vaš utisak?

DM: Ne bi bilo prikladno s moje strane da procenim javno mnjenje u Srbiji. Međutim, ja sam primetio proteste. Demonstracije koje se sprovode mirno su legitiman način da ljudi izraze svoje mišljenje. Što se tiče bojkota srpskog parlamenta, mislim da se politička debata ne bi trebala odvijati van, već unutar parlamenta.

EWB: U poređenju s vašom prvom posetom Srbiji, kada ste najviše govorili o ekonomskim reformama i Kosovu, tokom poslednje posete uglavnom ste govorili o slobodi medija. S obzirom na to da ste rekli da čitate srpske medije svako jutro, da li se slažete s procenom Freedom House-a da Srbija nazaduje u ovoj oblasti?

DM: Pročitao sam studiju i neke od nalaza ćete pronaći i u izveštajima Evropske komisije i Evropskog parlamenta. Kada govorimo o slobodi medija, Evropski parlament je bio vrlo

jasan. Sloboda medija je ključni pokazatelj spremnosti zemlje da postane deo EU. To podrazumeva posvećenost demokratiji, dobrom upravljanju i političkoj odgovornosti kroz politički dijalog, kritičku diskusiju i debatu i izražavanje različitih mišljenja. Sloboda medija je ključna za svaku demokratiju.

Kada govorimo o slobodi medija, Evropski parlament je bio vrlo jasan. Sloboda medija je ključni pokazatelj spremnosti zemlje da postane deo EU. To podrazumeva posvećenost demokratiji, dobrom upravljanju i političkoj odgovornosti kroz politički dijalog, kritičku diskusiju i debatu i izražavanje različitih mišljenja.

EWB: Na završnoj konferenciji za novinare, pohvalili ste Vladu Srbije za sveukupni napredak. Međutim, Srbija dosad otvarala samo četiri poglavlja godišnje, iako je tehnički spremna za mnogo više. Zašto izgleda da nagrada za napredak nedostaje?

DM: Srbija napreduje na svom putu ka EU. Ukupni tempo pregovora zavisi od napretka Srbije u usvajanju i sprovođenju reformi u ključnim oblastima. Uz svu energiju usredsređenu na usvajanje i sprovođenje reformi, uveren sam da će uskoro biti otvorena nova poglavlja. Države članice su jasno stavile do znanja da je održiv napredak na osnovama, posebno vladavine prava u poglavljima 23 i 24, neophodan.

*Intevju je preuzet s Portala European Western Balkans
<https://europeanwesternbalkans.rs/>

Izveštaj Evropske komisije i poglavlje 27

NAPREDAK NEIZVESTAN, ZASTOJ IZVESTAN

Poplave u Kraljevu, pomor pčela u Kikindi, voda s dodatkom arsena u Zrenjaninu, Dunav koji još uvek velikodušno prihvata svu neprerađenu kanalizacionu vodu Beograda, novembarski vazduh – sve će nam to reći da je zaštita životne sredine u Srbiji od ključne važnosti. Koliko smo toga svesni?

Prvi talas reakcija na poslednji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije na putu evropskih integracija je prošao. Videli smo da je za premijerku ovaj izveštaj zabavno štivo, za predsednika skoro nevažna beletristika, a za medije i sudstvo konačna potvrda njihove realnosti. Reakcije su najčešće bile izazvane delovima Izveštaja koja se odnose na sudstvo, borbu protiv korupcije, slobodu izražavanja i medije, vladavinu prava, spoljnu politiku i ljudska prava. Sve, zaista, „zabavne“ teme.

Međutim, **prvi talas reakcija zaobišao je jedno poglavlje koje nam je svima životno važno.** Poglavlje od kojeg zavisi naše zdravlje, od kojeg zavisi da li ćemo imati vode i da li će ta voda biti bezbedna za nas, od kojeg zavisi kakav ćemo vazduh disati, koliko dugo ćemo i u kakvom okruženju živeti – Poglavlje 27, ono koje se odnosi na zaštitu životne sredine i klimatske promene. I dok se prethodnih godina o ovom poglavlju govorilo da je komplikovano, da je skupo, da je skoro pa nemoguće da usvojimo i primenimo pravne tekovine EU iz ovog poglavlja, ove godine reakcija na ovo poglavlje – nema. Ni od zvaničnika, ni od medija, ni od javnosti. **Čini se da je čak i Evropskoj komisiji ove godine ono zaista van fokusa. Toliko – da su zaboravili da ga stave u sadržaj Izveštaja.**

6.19.	Chapter 19: Social Policy and employment	77
6.20.	Chapter 20: Enterprise and industrial policy	79
6.21.	Chapter 21: Trans-European networks	80
6.22.	Chapter 22: Regional policy and coordination of structural instruments	81
6.25.	Chapter 25: Science and research	82
6.26.	Chapter 26: Education and culture	83
6.28.	Chapter 28: Consumer and health protection	87
6.29.	Chapter 29: Customs union	89
6.30.	Chapter 30: External relations	90
6.32.	Chapter 32: Financial control	93
6.33.	Chapter 33: Financial and budgetary provisions	95
	Annex I – Relations between the EU and Serbia	97
	Annex II – Statistical Annex	99

Sadržaj izveštaja Evropske komisije o Srbiji, bez poglavlja 27.

Šta znači „ograničeni napredak“?

Ono što u Izveštaju o Poglavlju 27 piše – sve je samo ne „zabavno“. Napredak u ovom poglavlju je ocenjen kao „ograničen“. Na skali ocena napretka, koju je Komisija ustanovila, najniža prelažna ocena je „bez napretka“ (*no progress*). Sledeća ocena na ska-

li je „izvestan napredak“ (*some progress*). Ograničen napredak (*limited progress*) je negde između toga da nismo napredovali i toga da smo ostvarili izvestan napredak.

Ograničen napredak znači – nije da nismo baš ništa uradili, ali to što jesmo uradili ... pa, nije baš nešto. Nije nešto izvesno.

Novi izveštaj razlikuje se od prethodnog po nekoliko usvojenih propisa, iako i dalje nema napretka u onome što građanima zapravo poboljšava uslove života – u primeni propisa. Razlika je i u tome što su iz novog izveštaja nestale oštre ocene o različitim aspektima zaštite životne sredine na koje su nam ukazali prošle godine, iako u većini slučajeva nije rečeno na koji način smo primenili ključne preporuke i unapredili oblasti na koje je Komisija ranije ukazivala.

Poređenja radi, u prošlom izveštaju napredak u Poglavlju 27 bio je ocenjen kao izvestan. Ovog puta – neizvestan.

Ova neizvesnost se izvesno uočava kada uporedimo tekst prethodnog i ovog izveštaja. Naći ćemo gotovo iste rečenice, ocene i preporuke. I neće nam biti sasvim jasno šta to čini taj ograničeni napredak.

Ključne preporuke Evropske komisije su identične kao i prošle godine: unapredite administrativne kapacitete, unapredite međuinstitucionalnu saradnju, postavite Zeleni fond na zdrave osnove, unapredite primenu propisa, zatvorite nesanitarne deponije, radite na smanjenju količine otpada koji proizvodite, ulažite u reciklažu, bolje pratite kvalitet vazduha i bolje upravljajte prirodom i vodama, primenite Pariski sporazum i pripremajte se za klimatske promene.

Zagađeni vazduh? Ma nebitno

Novi izveštaj se razlikuje od prethodnog po nekoliko usvojenih propisa, iako i dalje nema napretka u onome što građanima zapravo poboljšava uslove života – u primeni propisa. Razlika je i u tome što su iz novog izveštaja nestale oštre ocene o različitim aspektima zaštite životne sredine na koje su nam ukazali prošle godine, iako u većini slučajeva nije rečeno na koji način smo primenili ključne preporuke i unapredili oblasti na koje je Komisija ranije ukazivala.

Na primer, u novom izveštaju nema ocena o zabrinjavajućem kvalitetu vazduha kome su građani Srbije izloženi. Međutim, nije rečeno šta smo to uradili da popravimo kvalitet vazduha. Čini se da su protekla zima i grejna sezona bile iluzija, dimna zavesa od zagađenog vazduha i da smo se kolektivno prevarili kad smo mislili da ne možemo da dišemo. Pošto EU više ne smatra da je to problem. Ili bar ne ukazuje na njega.

Da li zato što to nije važno, ili su pak neke druge stvari važnije – ostaje nam da se pitamo.

I dok se prethodnih godina o Poglavlju 27 govorilo da je komplikovano, da je skupo, da je skoro pa nemoguće da usvojimo i primenimo pravne tekovine EU iz ovog poglavlja, ove godine reakcija na ovo poglavlje – nema. Ni od zvaničnika, ni od medija, ni od javnosti. Čini se da je čak i Evropskoj komisiji ove godine ono zaista van fokusa. Toliko – da su zaboravili da ga stave u sadržaj Izveštaja.

Slična je situacija i s drugim oblastima iz Poglavlja 27.

U oblasti horizontalnog zakonodavstva ponavlja se da je neophodna strateška procena uticaja na životnu sredinu za sve važne oblasti javne politike, ne samo za životnu sredinu. U prošlom izveštaju bilo je precizirano da je stratešku procenu potrebno uraditi i za nacionalni plan smanjenja emisija (*National Emission Reduction Plan - NERP*). U novom izveštaju NERP se ne pominje, kao ni strateška procena koja je za ovaj dokument u 2018. godini sprovedena mimo Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

U oblasti upravljanja kvalitetom voda, kaže se da je neusklađenost sa standardima jedan od osnovnih uzroka za zabrinutost, poput slučajeva sa arsenom. Ne kaže se da građani Zrenjanina, na primer, nemaju pijaću vodu zbog ove neusklađenosti već skoro 15 godina.

U oblasti zaštite prirode jedino se pojavljuje nova odrednica koja kaže da svaki razvoj hidroenergetskih postrojenja mora biti u skladu s propisima u oblasti zaštite životne sredine, čime Komisija diplomatskim rečnikom kritikuje domaću praksu izgradnje mini-hidroelektrana koja puni novinske stupce poslednjih godinu dana.

I gde nas to ostavlja?

Ako ćemo suditi po oceni Evropske komisije, u neizvesnosti.

Ako ćemo suditi po domaćim zvaničnicima, ne treba da brinemo, izvesno je da je životna sredina nevažna.

Ako ćemo suditi prema sopstvenom iskustvu, vazduh će nam u novembru izvesno reći.

Poplave u Kraljevu će nam reći. Pomor pčela u Kikindi će nam reći. Voda s dodatkom arsena u Zrenjaninu će nam reći. Reći će nam Dunav, koji još uvek velikodušno prihvata svu neprerađenu kanalizacionu vodu Beograda.

Možda da ipak poslušamo sebe i sopstveni zdrav razum? I za sebe tražimo ono što nam garantuje pravni sistem – ne Evropske unije već Republike Srbije: **izvesnost zdrave životne sredine u kojoj smo zdravi i bezbedni. I državu u kojoj je izvesno da možemo da živimo, a da nam napredak i život ne budu – ograničeni.**

*Mirjana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

Poglavlje 15

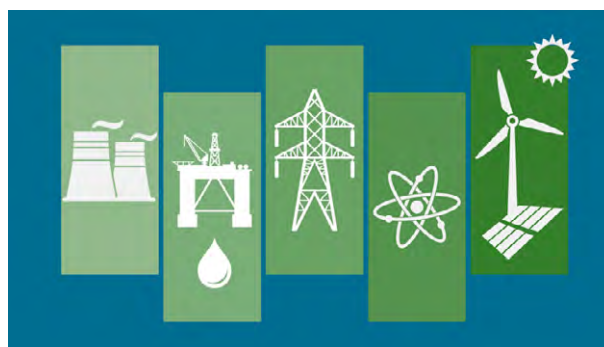
KASKANJE KA ČISTIJOJ ENERGIJI

Ovo je četvrti po redu Izveštaj Evropske komisije u kome je Srbija u oblasti energetike ocenjena sa umerenim stepenom pripremljenosti za članstvo u EU. Što bi rekli, dobar, tri. Iako bi mnogi kazali da je trojka pristojna ocena, razmatranje nekoliko ključnih tema nikako ne ide u prilog tom optimizmu. U trenutku usvajanja Zakona o energetici (2014), Srbija je bila među najboljim đacima kao prva Ugovorna strana Energetske zajednice koja je usvojila odredbe Trećeg energetske paketa EU, tada aktuelne standarde EU u oblasti energetike. Šta se desilo s dobrim učenikom u međuvremenu?

Evropska komisije (EK) je 2015. godine „Izveštaj o napretku Srbije (Progress Report for Serbia)“ nazvala „Izveštaj o Srbiji“ (Serbia Report). Ako posmatramo Poglavlje 15, koje se bavi energetikom, ova promena imena došla je u pravom trenutku. U suprotnom bi neko, u skladu s prethodnim imenom, pretpostavio da postoji određeni napredak u oblastima koje Poglavlje 15 pokriva. Ali ako se ostavi po strani politički i fokusira se na tehnički deo pravnog okvira Evropske unije (EU), čije usvajanje unapređuje kvalitet života stanovništva u Srbiji i usklađuje standarde života sa onima u EU, stiče se utisak da pravi napredak izostaje već duž vreme.

Da li je nedovoljan broj i nedovoljna informisanost onih koji donose odluke o ovim pitanjima i izvršavaju ih, a čije jačanje se takođe preporučuje u svakom izveštaju u poslednje četiri godine, jedan od uzroka za ograničeni napredak u sektoru energetike? Ili samo, kao društvo, ne znamo kuda smo pošli, pa zbog toga ne pronalazimo energiju da do tamo i stignemo?

Nakon stupanja na snagu trenutno važećeg Zakon o energetici (2014), ovo je četvrti po redu Izveštaj EK u kome je Srbija u oblasti energetike ocenjena sa „umerenim stepenom pripremljenosti“ za članstvo u EU. Što bi rekli, dobar, tri. Iako bi mnogi kazali da je trojka pristojna ocena, ulazeći u pojedinosti izveštaja, dolazimo do nekoliko ključnih tema koje nikako ne idu u prilog ovom optimizmu. Takođe, ove godine se prvi put pojavljuje i ocena tri minus, odnosno „ograničeni napredak“, koja ukazuje da smo prošle godine jedva bili dobri. Važno je podsetiti, u trenutku usvajanja pomenutog Zakona o energetici, Srbija je bila među najboljim đacima kao prva Ugovorna strana Energetske zajednice koja je usvojila odredbe Trećeg energetske paketa EU, tada aktuelne standarde EU u oblasti energetike. Šta se desilo s dobrim učenikom u međuvremenu?

Izvor: <https://www.ft.com>

Pretkoraci i preporuke

Ako analiziramo Poglavlje 15 (energetika), EU je još 2015. godine, a nakon procesa analitičkog pregleda zakonodavstva, utvrdila da Srbija nije dovoljno spremna za otvaranje ovog poglavlja. Tada je u Izveštaju usvojenom nakon ovog procesa (eng. Screening report), EU predvidela merila (benchmark) ili pretkorake koje moramo da ispunimo kako bismo otvorili poglavlje o energetici.

Uspostavljanje konkurencije na tržištu gasa jedno je od tih pretkoraka. U praksi ovo znači „potpuno razdvajanje i sertifikaciju Srbijagasa i Jugorosgaza, poštovanje uslova predviđenih od strane Sekretarijata Energetske zajednice o izuzimanju Gastrans projekta od poštovanja pravila Trećeg energetske paketa, povećanje likvidnosti na tržištu gasa, kao i omogućavanje prava trećoj strani da pristupa infrastrukturi“¹.

Ovo je jedna od preporuka koja se ponavlja u svakom Izveštaju EK u poslednje četiri godine.

Zašto je ovo **važno za sve građane Srbije**, kako za one koji imaju tako i za oni koji nemaju gas? Ne samo zbog toga što svi snose troškove poslovanja javnih preduzeća već i zbog toga što nepostojanje konkurencije direktno utiče na cene gasa. Zbog ove preporuke sve ono što je urađeno u toku prošle godine – kao što je usvajanje dugoročnog plana za uspostavljanje i održavanje zalih nafta u hitnim slučajevima ili usvajanje podzakonskih akata u oblasti energetske efikasnosti – ostaje u drugom planu. Barem dok ne ispunimo i preuzmemo ovaj (pret)korak.

Sprovođenje agende o povezanosti (Connectivity Agenda) nalazi se među glavnim preporukama još od 2015. Ovo donosi

¹ Izveštaj Evropske komisije za Srbiju 2019, http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/Serbia_2019_Report.pdf

finansijska sredstva za regionalne investicione projekte na Zapadnom Balkanu. Trenutno su dva projekta u fazi pripreme, Transbalkanski koridor za prenos električne energije i gasni interkonektor s Bugarskom. Kroz ovaj vid regionalne saradnje povećava se, između ostalog, i sigurnost snabdevanja, te se poboljšava kapacitet mreže za priključenja novih potrošača poput velikih industrijskih pogona, ali i novih proizvođača npr. velikih vetroparkova. Spajajući nacionalna tržišta, ovi projekti takođe doprinose smanjenju cene energenata.

Promovisanje investicija u energetska efikasnost kroz održivi sistem finansiranja, kao i iniciranje **reformi tarifa električne energije**, uzimajući u obzir i eksterne troškove uticaja na zdravlje, životnu sredinu i klimatske promene, još jedna je od preporuka EK koje se iz godine u godinu ponavljaju.

Male hidroelektrane i prećutkivanje Izveštaja

Iz izveštaja je izvesno i da Srbija neće dostići cilj od 27% udela obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji do 2020. godine. Kako bi se ista situacija izbegla i u narednom ciklusu do 2030. godine, neophodno je sprovesti evaluaciju ciljeva i izazova i, shodno tome, revidirati propise i javne politike u ovoj oblasti, kao i predložiti rešenja za 2030. godinu. Što se tiče izazova s malim hidroelektranama (MHE), koji okupira javnost u Srbiji poslednjih godina, kako bi se opravdali započeti projekti, često se koristi argument – ispunjenje gorepomenutog cilja.

Međutim, u debatama, kao i prilikom sprovođenja pojedinih projekata MHE izostaje ono što se naglašava u svakom izveštaju EK već nekoliko godina unazad, a to je da svaki dalji razvoj hidroenergije treba da bude u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije o zaštiti životne sredine. Tu se misli se na sprovođenje procene uticaja na životnu sredinu uz učešće javnosti, sprovođenje javnih rasprava, poštovanje zakonodavstva u oblasti upravljanja vodama, kao i u oblasti zaštite prirode.

No, određivanje energetske miksa tj. energetske bilansa² nacionalno je pitanje, kako za države članice EU tako i za države kandidate, uz poštovanje preuzetih obaveza. Važno je podsetiti da je Srbija još 2005. godine potpisivanjem Ugovora o osnovanju Energetske zajednice potvrdila svoj pravac delovanja u smeru usvajanja pravnih tekovina EU u oblasti energetike i u oblasti OIE, što je potvrđeno i u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Tako je i 2012. godine preuzela cilj od 27% udela obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji do 2020. Stoga, na državi je da, u skladu sa svojim prioritetima, isplanira na koji

² Energetski miks je kombinacija i proporcionalan odnos između različitih primarnih izvora energije koji se koriste kako bi se zadovoljile potrebe za energijom na određenom geografskom regionu. To uključuje fosilna goriva (nafta, prirodni gas i uglji); obnovljive izvore energije kao što su: vodotokovi, biomasa, vetar, sunce, biogas, deponijski gas, gas iz pogona za prerađu kanalizacionih voda i izvori geotermalne energije; nuklearnu energiju i neobnovljivi otpad, koji se koriste za proizvodnju električne energije, obezbeđivanje goriva za transport, grejanje i hlađenje. (<https://www.planete-energies.com/en/medias/close/about-energy-mix>)

način će ispuniti cilj i koje obnovljive izvore će pritom uključiti u svoj energetska miks.

Međutim, u debatama, kao i prilikom sprovođenja pojedinih projekata MHE, izostaje ono što se naglašava u svakom izveštaju EK već nekoliko godina unazad, a to je da „svaki dalji razvoj hidroenergije treba da bude u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije o zaštiti životne sredine.“

Na šta se tačno misli? Misli se na sprovođenje procene uticaja na životnu sredinu uz učešće javnosti, sprovođenje javnih rasprava, poštovanje zakonodavstva u oblasti upravljanja vodama, kao i u oblasti zaštite prirode. Isti stav ima i Energetska zajednica, koja pored toga ističe i tri glavna principa koja treba uzeti u obzir pri korišćenju hidroenergije kao prirodnog resursa – transparentnost, pravna sigurnost i odgovornost.

U EU, još ambiciozniji ciljevi

I dok se Srbija i dalje suočava sa izazovima primene Trećeg paketa, u toku je usvajanje novog tzv. Čistog energetske paketa (*Clean Energy Package*) kojim je EU sebi zadala još ambicioznije ciljeve u oblasti obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, kao i smanjenja gasova sa efektom staklene bašte. Kako bi ispunila ove ciljeve, ključ uspeha je stavljanje energetske efikasnosti na prvo mesto i potrošača u centar energetske tranzicije. Ovo zahteva koordinaciju energetske i klimatske politike.

U Energetskoj zajednici postoji preporuka da Srbija krene s razvojem integriranih energetske i klimatske planova, što se ističe i u ovogodišnjem Izveštaju EK. Preduslov je unapređenje međuinstitucionalne saradnje, što u praksi znači uska saradnja ministarstva nadležnog za energetiku i ministarstva nadležnog za zaštitu životne sredine, kao i svih drugih relevantnih institucija, kako bi se zajedno kretali u istom smeru – **ka čistijoj energiji**.

Znamo li kuda smo pošli?

Grejanje, transport, industrijska proizvodnja, rasveta, ograničeni resursi i/ili obnovljivi izvori, energetska efikasnost ili rasipanje, uticaj na zdravlje ljudi i životnu sredinu: o svemu tome neophodno je pokrenuti javnu diskusiju u društvu jer odgovori na ova pitanja utiču na život svih građana. I pored toga, utisak je da je proces EU integracija jedini pokretač reformi u sektoru energetike, dok šira javnost nije u dovoljnoj meri upoznata sa ovim temama i izazovima koji nas čekaju.

Na kraju, postavlja se pitanje – da li je nedovoljan broj i nedovoljna informisanost onih koji donose odluke o ovim pitanjima i izvršavaju ih, a čije jačanje se takođe preporučuje u svakom izveštaju u poslednje četiri godine, jedan od uzroka za ograničeni napredak u sektoru energetike?

Ili samo, kao društvo, ne znamo kuda smo pošli, pa zbog toga ne pronalazimo energiju da do tamo i stignemo?

Varvara Aleksić,
Beogradska otvorena škola

Evropska krajnja desnica i izbori za EP

JAČI ILI SLABII?

Da li je zaista krajnja desnica doživela neuspeh na ovim izborima? Šta nam govore njihovi rezultati u pojedinačnim državama članicama, šta njihove stranačke politike, a šta odnos tradicionalnih partija prema njihovim politikama?

Izbori za Evropski parlament, održani između 23. i 26. maja ove godine, pokazali su da je građane moguće mobilisati da izađu u većem broju na birališta, da su tradicionalne partije izgubile znatnu podršku u svom biračkom telu, a da su, s druge strane, Zeleni, liberali i krajnja desnica uspeali da uvećaju svoju bazu.

Kada se sve sabere i oduzme, pro-EU partije su pobedile.

Šta u takvoj raspodeli snaga može da uradi krajnja evroskeptična desnica, koja je ostvarila bolji izborni rezultat nego na prethodnim izborima, ali nije dobila trećinu mesta kao što su najavljivali tokom kampanje?

Rezultat evroskeptičnih, desničarskih i populističkih stranaka prihvaćen je sa olakšanjem i ocenjen kao neuspeh ovih partija da dobiju podršku za realizaciju svojih politika, prvenstveno u domenu ilegalnih migracija, borbe protiv terorizma i jače kontrole granica. Odmah su usledili komentari da krajnja desnica neće moći da formira većinu u Evropskom parlamentu, niti će biti pozvana u koaliciju od strane Evropske narodne partije i socijaldemokrata, tako da će njen uticaj na kreiranje budućnosti Evropske unije biti neznatan. Naglašavaju se i politička razmimoilaženja unutar krajnje desnice koja će otežavati formiranje zajedničke platforme, a samim tim i jedinstvene poslaničke grupe.

Međutim, da li je zaista krajnja desnica doživela neuspeh na ovim izborima? Šta nam govore njihovi rezultati u pojedinačnim državama članicama? Šta njihove stranačke politike? A šta odnos tradicionalnih partija prema njihovim politikama?

Brojniji za 58 poslanika

U krajnju desnicu u Evropskom parlamentu ubrajamo sledeće poslaničke grupe – **Evropa nacija i slobode (ENF)** sa 58 poslanika, **Evropa za slobodu i direktnu demokratiju (EFDD)** koja će u novom sazivu imati 54 mandata, kao i **Evropski konzervativci i reformisti (ECR)** sa 64 poslanika.

Dok je broj poslanika iz ovih grupa nakon prošlih izbora za Evropski parlament iznosio 118, sada je taj broj porastao na 176.

I dok se ponavlja da, nakon ovih izbora, populističke stranke nisu uspele da osvoje trećinu mandata, kao što su najavljivale tokom kampanje, zanemaruje se činjenica da će u ovom sazivu biti brojnije za oko 60 poslanika.

Izvor: www.france24.com

Ako pogledamo rezultate krajnje desnice na nacionalnim nivoima, najveću snagu ove partije su pokazale u Italiji, Velikoj Britaniji i Francuskoj.

Severna liga Matea Salviniya je očekivano pobedila na izborima u Italiji osvojivši 34,3% glasova, i ostavivši iza sebe Demokratsku stranku sa 22,7% i koalicionog partnera Pokret pet zvezda sa 17%. Salviniyeva stranka je time ostvarila veliki skok u odnosu na 2014. godinu, kada su osvojili 6,15% glasova.

Stoga, kada analiziramo rezultate krajnje desnice na ovim izborima za Evropski parlament, mora se imati u vidu ne samo broj osvojenih mandata i mogućnost formiranja vladajuće koalicije u Evropskom parlamentu već i platforma zahvaljujući kojoj su privukli birače, odnos tradicionalnih partija prema politici i delovanju krajnje desnice, kao i planove stranaka na krajnjem desnom spektru.

Partija za Bregzit Najdžela Faraža ubedljivo je pobedila u Velikoj Britaniji osvojivši 30,74% glasova, što je za 4% više nego 2014. kada je nastupala kao UKIP.

Nacionalno okupljanje Marin Le Pen u Francuskoj potvrdilo je svoju snagu osvojivši 23,31%. Iako pobeda Le Penove nije toliko ubedljiva kao u slučaju Italije i Britanije, očigledno je da je kampa-nja Nacionalnog okupljanja uspeala da privuče najveći broj birača.

Finski desničari oličeni u partiji **Pravi Finci** zadržali su skoro istu poziciju kao pre pet godina sa osvojenih 13,8% glasova,

dok su **Švedske demokrate** napravile veliki skok sa 9,67% na 15,34%.

Ostale evroskeptične krajnje desničarske partije koje su ušle u Evropski parlament nisu bile tako ubedljive na izborima, ali su potvrdile svoju mobilizatorsku snagu i zauzele poziciju u EU, odakle će moći da rade na jačanju svoje političke snage i širenju glasačke baze kroz nametanje svojih ideoloških i političkih prioriteta i ciljeva u javnom i političkom diskursu.

Jedna od partija koja nije prošla najbolje na izborima je ekstremno desničarska **Alternativa za Nemačku (AfD)**, koja je osvojila 11% glasova, što je manje nego na nemačkim parlamentarnim izborima pre dve godine. Iako ovo poređenje ukazuje na pad podrške AfD, stranka je ostvarila bolji rezultat u odnosu na izbore za Evropski parlament 2014, kada je imala 7,10% glasova.

Pad podrške evidentan je i na primeru **austrijske Slobodarske partije** (17,2% naspram 19,72% iz 2014. godine), **Danske narodne partije** (10,76% u poređenju sa 26,6%), **Partije slobode** Gerta Vildersa u Holandiji, koja je izgubila mesta u novom sazivu parlamenta osvojivši 3,53%, što je čak 10% manje nego 2014.

S druge strane, svoju poziciju učvrstio je mađarski premijer Viktor Orban sa **Fidešom**, koja je ove godine suspendovana iz Evropske narodne partije, osvojivši 52,33%, dok je Jobik doživio veliki pad sa 14,67% na 6,41%. Poljska stranka **Pravo i pravda** ostvarila je bolji rezultat nego 2014, pobedivši na izborima u Poljskoj sa 45,38%.

Privlačenje nezadovoljnih

Krajnja desnica je očigledno ostvarila bolji rezultat nego pre pet godina, mada ne onaj koji je očekivan, i to igrajući na kartu ugrožene bezbednosti i identiteta, ali i zahvaljujući padu poverenja građana u tradicionalne partije. Treba imati u vidu da je krajnja desnica u kampanji odustala od pozivanja na izlazak iz Evropske unije i ukidanje evrozona i Šengena, čime je znatno ublažila svoje stavove protiv EU, ne bi li se približila nezadovoljnim glasačima tradicionalnih partija koji žele jaču nacionalnu državu.

S druge strane, tradicionalne partije su upozoravale građane da ne podržavaju stranke koje nameravaju da razbiju Evropu.

Međutim, i pored narativa o neprijatelju koji se mora izolovati, političko delovanje desnog centra prethodnih godina u nekim zemljama Evropske unije ukazalo je na njegovo približavanje krajnjoj desnici. Usvajanjem jačih stavova po pitanju migracija, a u cilju suzbijanja rasta stranaka na krajnjoj desnici ili pak formiranjem koalicija sa ekstremno desničarskim partijama, tradicionalne partije su doprinele jačanju legitimiteta krajnje desnice.

Stoga, kada analiziramo rezultate krajnje desnice na ovim izborima za Evropski parlament, mora se imati u vidu ne samo broj osvojenih mandata i mogućnost formiranja vladajuće koalicije u Evropskom parlamentu već i platforma zahvaljujući kojoj su privukli birače, odnos tradicionalnih partija prema politici i delovanju krajnje desnice, kao i planove stranaka na krajnjem desnom spektru.

ŠTA DALJE ZA SALVINIJA I PARTNERE?

Mateo Salvini, koji se nametnuo kao lider evroskeptičnih i krajnje desničarskih stranaka, na predstavljanju planova za kreiranje novog evroskeptičnog fronta unutar Evropskog parlamenta, takozvane **Evropske alijanse naroda i nacija**, u aprilu ove godine u Milanu, najavio je da želi da bude snaga promena i „**menja pravila Evrope**“. Salvini je priznao da partije koje namerava da okupi imaju razlike, ali i zajedničke teme, kao što su borba protiv terorizma i ekstremizma i jača kontrola granica.

Upravo se u svim analizama može pročitati da osim stava o neophodnosti jače regulacije ilegalnih migracija, ne postoji ništa više što ujedinjuje partije krajnje desnice. Dok se Salvini protivni snažnoj budžetskoj kontroli unutar EU, taj stav ne dele ostale partije. Takođe, Salvini insistira na drugačijoj raspodeli pristiglih migranata, što Orban oštro odbacuje.

Čini se da Salvini zasad ima podršku Nacionalnog fronta Marin Le Pen, Alternative za Nemačku, austrijske Slobodarske partije, partije Pravi Finci, Danske narodne partije i Konzervativne narodne partije Estonije (EKRE).

Ostaje da vidimo ne samo kakav će evroskeptični, nacionalistički, populistički i ekstremno desničarski front biti okupljen u novom sazivu Evropskog parlamenta već i da li će i kako sve krajnje desničarske partije iskoristiti novu raspodelu snaga u EU za jačanje svojih mobilizatorskih kapaciteta i nacionalističkih platformi, a koje su pretnja svakom otvorenom i demokratskom konceptu društva.

I kakav će odnos prema takvim platformama imati tradicionalne partije – hoće li omogućiti učešće krajnje desnice u vladajućim koalicijama, podržati njihovu nacionalističku retoriku, ili će ipak ponuditi biračima progresivnu i emancipatorsku viziju društva, koja u svom fokusu ima pluralizam, toleranciju i solidarnost.

*Marija Todorović,
Beogradska otvorena škola*

Bolja strana Evrope

KUDA NAS NOSI ZELENI TALAS

Jasno je da bez Zelenih neće biti stabilne proevropske većine u Evropskom parlamentu. Istaknuti političari među Zelenima naglasili su da su za njih, u tom predstojećem formiranju većine, ključne sledeće teme: konkretne mere u pogledu borbe protiv klimatskih promena, investicije i socijalne kohezije, kao i apsolutna posvećenost unapređenju ljudskih prava, posebno u državama u kojima su ona ugrožena.

„Petak za budućnost“ postao je prepoznatljiv metod borbe aktivista nove generacije: iz školskih klupa oni petkom odlaze na proteste kako bi ukazali na značaj borbe protiv klimatskih promena. Čini se da su ih nešto stariji građani Evrope, koji imaju pravo glasa na izborima za Evropski parlament, dobro razumeli, što su i pokazali na biralištima svojih država članica.

Ovako se mogu tumačiti rezultati izbora za Evropski parlament, održani krajem maja ove godine, na kojima su značajan uspeh ostvarile stranke okupljene u Evropskoj zelenoj stranci. U novom sazivu Evropskog parlamenta sedeće 74 evropslanika okupljenih u grupi Zeleni – Evropski slobodni savez (*Greens – EFA*). To je čak 22 mesta više u odnosu na prethodni saziv, što čini ovu grupu četvrtom po snazi u Evropskom parlamentu, i daje im ozbiljan kapital za predstojeće pregovore o formiranju većine u Evropskom parlamentu i izboru novog lidera Evropske komisije. Najimpresivniji rezultat Zeleni su ostvarili u Nemačkoj, iz koje će put Brisela i Strazbura krenuti 21 poslanik, što je skoro duplo više u odnosu na prethodni saziv. Zeleni su se na ovim izborima u Nemačkoj probili na drugo mesto po snazi, iza vladajuće Hrišćansko-demokratske unije, predvodnice među strankama okupljenim u porodici Evropske narodne partije – (*European People's Party – EPP*).

Dobar rezultat zabeležili su u Francuskoj, gde su sa 13% glasova završili na trećem mestu iza lista koje su predvodile stranke Mari Le Pen i predsednika Emanuela Makrona, tako da će se u novom sazivu naći i 12 poslanika iz Francuske.

Izvor: flickr.com

Pored Nemačke i Francuske, zeleni talas osetio se i u Finskoj (16%), Irskoj (11%), Velikoj Britaniji (skoro 12%), kao i u Belgiji, Holandiji i Luksemburgu. U ovim državama članicama Zeleni su ostvarili rast u odnosu na 2014. godinu i one će imati više zelenih evropslanika nego pre pet godina. Iz Austrije će, uprkos pristojnom rezultatu Zelenih (14%), put Evropskog parlamenta krenuti jedan evropslanik manje nego 2014. (2 umesto 3), dok je pad zabeležen i u Švedskoj, iz koje će u novi saziv Evropskog parlamenta doći dva poslanika, umesto četiri koliko ih je bilo 2014. godine.

Zeleni – dosledni svojim principima

Pre nego što otkrijemo kuda nas nosi, potrebno je da se kratko osvrnemo na to kako je ovaj zeleni talas, koji je preplavio Evropu, najpre nastao.

Upravo su svojom principijelnošću zeleni za sebe pridobili razočarane birače velikih, tzv. mainstream partija, pre svega socijaldemokrata. Nakon svetske ekonomske krize, socijaldemokrate su podržale mere štednje, činili su primetne ustupke po pitanju ljudskih prava i migracija. Sve je to gurnulo birače u naručje zelenih.

U kampanju za ove izbore Zeleni su, umesto s jednim „isturenim kandidatom“, krenuli s dvoje kandidata, tačnije kandidatkinjom i kandidatom – Ska Keller iz Nemačke i Basom Eikhautom iz Holandije, na taj način demonstrirajući privrženost vrednostima jednakosti i ravnopravnosti. U „Prioritetima“¹ koje su izložili pred ove izbore, počeli su od teme klimatskih promena, prepoznajući ih kao ključni izazov vremena u kojem živimo. Prelazak na obnovljive izvore energije, energetska efikasnost, napuštanje uglja kao energetske resursa i kreiranje novih „zelenih“ poslova u regionima ekonomski ranjivim na ovakve promene – ključna je poruka Zelenih u cilju ograničenja rasta globalne temperature na 1,5 stepeni Celzijusa. U vreme kada i dalje glasno odjekuju navodi izveštaja Međuvladinog panela za klimu (*Intergovernmental Panel for Climate Change*)², objavljenog prošle godine, da imamo još 12 godina za odlučnu klimatsku akciju i sprečavanje klimatske katastrofe, rezultat Zelenih stranaka širom EU pokazuje da su birači ovo pitanje prepoznali kao prioritetno. Pitanje klimatskih promena do te mere je postalo relevantno da su ga i druge stranke na ovim izborima visoko pozicionirale, mada na taj način nisu poremetile primat Zelenih u ovoj temi.

¹ <https://europeangreens.eu/priorities-2019-what-european-greens-fight>

² <https://www.ipcc.ch/sr15/>

Stavovi Zelenih po pitanju klimatskih promena, očuvanja javnog zdravlja, borbe protiv zagađenja vazduha i vode, održivog transporta i ostalih tema koje potpadaju pod temu zaštite životne sredine jesu nešto sa čime ih većina birača identifikuje. Međutim, za ovakav rezultat jednako su važni i drugi aspekti njihovog delovanja odnosno ključne vrednosti – borba za rodnu ravnopravnost, progresivna poreska politika, jednak pristup kvalitetnom obrazovanju, praksama i poslovima za mlade, odbrana prava na azil i uspostavljanje sigurnog prolaza za migrante i poslednji, ali nikako manje važan – insistiranje na odbrani vladavine prava i osnovnih ljudskih prava.

Upravo su svojom principijelnošću u ovim pitanjima zeleni za sebe pridobili razočarane birače velikih, tzv. *mainstream* partija, pre svega socijaldemokrata. Primetno je da su ustupci velikih partija počeli još 2008. godine. Nakon svetske ekonomske krize, socijaldemokrate su podržale mere štednje i na taj način izdale poverenje svojih birača. Pored toga, primetni ustupci po pitanju ljudskih prava i pitanja migracije, koje su velike partije činile kako bi na neki način amortizovale talas s druge, radikalno desne strane političkog spektra, gurnuo je birače u naručje zelenih koji su ostali dosledni svojim principima.

Jasni nagoveštaji

Pažljivim pratiocima prilika na političkom spektru Evrope ovakav rezultat Zelenih možda ne predstavlja preveliko iznenađenje. Vesnik promena na evropskom nivou bili su izbori održani u nemačkoj pokrajini Bavarskoj, u oktobru prošle godine. Vreme je pokazalo da su bavarski izbori bili Evropa u malom, budući da su vladajući demohrišćani na tim izborima zabeležili istorijski loš rezultat, izgubivši apsolutnu većinu, da su se Zeleni popeli na drugo mesto sa iznenađujućih 17% glasova, da su socijaldemokrate doživele istorijski pad, kao i da su populističke desne snage, u slučaju Bavarske okupljene u Alternativi za Nemačku, nastavile da osvajaju sve više političkog prostora.

Ono što je posebno ohrabrujuće za zelene jeste struktura, odnosno godine biračkog tela koje im je poklonilo poverenje. Rezultati izlaznih anketa u Nemačkoj, na primer, pokazali su da je 30% ljudi mlađih od 30 godina glasalo za Zelene. Pored toga, većina birača koji su izašli na birališta prvi put poklonili su poverenje strankama iz ove grupe.

Izvor: flickr.com

Stavovi Zelenih po pitanju klimatskih promena, očuvanja javnog zdravlja, borbe protiv zagađenja vazduha i vode, održivog transporta i ostalih tema koje potpadaju pod temu zaštite životne sredine jesu nešto sa čime ih većina birača identifikuje. Međutim, za ovakav rezultat jednako su važni i drugi aspekti njihovog delovanja odnosno ključne vrednosti – borba za rodnu ravnopravnost, progresivna poreska politika, jednak pristup kvalitetnom obrazovanju, praksama i poslovima za mlade, odbrana prava na azil i uspostavljanje sigurnog prolaza za migrante i poslednji, ali nikako manje važan – insistiranje na odbrani vladavine prava i osnovnih ljudskih prava.

Novi raspored evropskih snaga

Utisak je da smo se u ponedeljak, 27. maja, probudili u drugačijoj Evropi, budući da su najveće porodice partija prvi put izgubile apsolutnu većinu. Zahvaljujući uspehu Zelenih, u novoj Evropi i dalje su brojnije proevropske snage, koje će činiti dve trećine novog saziva Evropskog parlamenta. Važno je napomenuti da je tome doprinela i renesansa koju je doživela Savez liberala i demokrata za Evropu – *Alliance of Liberals and Democrats for Europe* – ALDE, koja je zahvaljujući njihovoj pidošlici, Emanuelu Makronu i francuskoj listi Renesansa, takođe ostvarila istorijski rezultat sa 106 mesta.

Jasno je da bez Zelenih neće biti stabilne proevropske većine u Evropskom parlamentu. Međutim, njihovo učešće u politici u državama članicama Evropske unije pokazalo je da su spremni da budu konstruktivni učesnici različitih koalicija. Zeleni su već deo vlade u Švedskoj i Luksemburgu. Velike su šanse da će Zeleni zauzeti svoja mesta u novoj Vladi Danske. Dobri rezultati na belgijskim parlamentarnim izborima, održanim istog dana kada i izbori za Evropski parlament, daju im snažnu poziciju u razgovorima za formiranje tamošnje Vlade. Da se ponovo vratimo na presudno važnu Nemačku – Zeleni učestvuju u vlasti u devet federalnih država i bili su deo pregovora za formiranje Vlade u Nemačkoj nakon izbora 2017. godine.

Međutim, podršku uslovljavaju ispunjenjem ključnih zahteva sadržanim u njihovom programu. Istaknuti političari među Zelenima, poput prethodno pomenutog Basa Eikhauta, kao i Svena Gigolda, zelenog evroparlamentarca iz Nemačke, istakli su da su za njih u predstojećem formiranju većine ključne sledeće teme: konkretne mere u pogledu borbe protiv klimatskih promena, investicija i socijalne kohezije, kao i apsolutna posvećenost unapređenju ljudskih prava, posebno u državama u kojima su ona ugrožena, poput Mađarske, Poljske, Rumunije, Slovačke i Malte – državama u kojima je desni populizam u naletu i iz kojih, u novom sazivu Evropskog parlamenta, neće biti nijednog poslanika Zelenih.

Ognjan Pantić,
Beogradska otvorena škola

Novi saziv EP

NEDELJA U KOJOJ JE EVROPA BIRALA

Godinu dana unazad izbori za Evropski parlament predstavljaju ključni događaj za Evropsku uniju, budući da su oni realan pokazatelj odnosa snaga između pristalica dublje integracije i evroskeptika, koji traže veća ovlašćenja za svoje nacionalne vlade. Šta kažu rezultati?

Oko 427 miliona Evropljana iz 28 država članica Evropske unije, od četvrtka 23. maja do nedelje 26. maja, imalo je priliku da izađe na izbore za Evropski parlament i dâ glas onima koji će sedeti u Evropskom parlamentu narednih pet godine. Prvi su na glasanje izašli Holandani i Britanci, 23. maja, dok su dan posle izbori bili organizovani u Irskoj kao i u Češkoj, u kojoj su građani imali prilike da glasaju i u subotu, kada su glasali Letonci, Maltežani i Slovaci. U preostalim državama članicama EU (21) izbori su bili organizovani u nedelju, 26. maja.

Evropski građani i građanke birali su 751 predstavnika širom EU, koji su ih privukli svojim idejama, programima i ciljevima za koje će se zalagati u narednim sazivu Evropskog parlamenta.

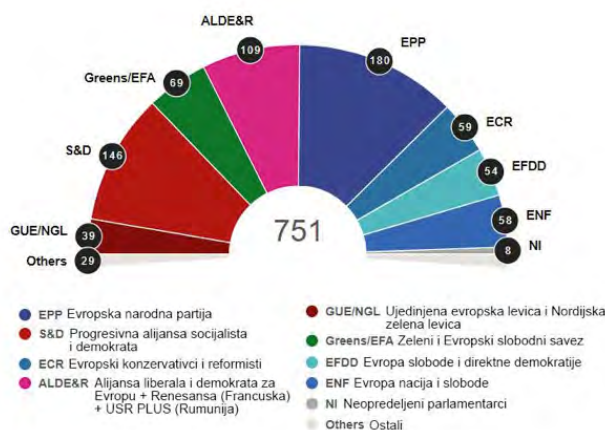
Na izborima ove godine učestvovala je ipak i Velika Britanija, koja će ponovo imati 73 poslanika, sve dok se konačno ne desi Bregzit. Nakon toga, planirano je da se broj poslanika u Evropskom parlamentu smanji na 705, a 27 preostalih mesta bi bilo dodeljeno drugim zemljama članicama.

Već godinu dana, izbori za Evropski parlament predstavljaju ključni događaj za Evropsku uniju, budući da su oni realan pokazatelj odnosa snaga između pristalica dublje integracije i evroskeptika, koji traže veća ovlašćenja za svoje nacionalne vlade. Ovi poslednji su bili prilično glasni tokom izborne kampanje i više nego poletni u najavama rasta njihove snage u strazburškim klupama.

Šta se desilo?

Trenutno u Evropskom parlamentu (2014–2019) postoji osam političkih grupa:

- Evropska narodna stranka (**European People's Party - EPP**);
- Progresivni savez socijalista i demokrata (**Progressive Alliance of Socialists and Democrats - S&D**);
- Savez liberala i demokrata za Evropu (**Alliance of Liberals and Democrats for Europe - ALDE**);
- Zeleni (**Greens/European Free Alliance - Greens/EFA**);
- Evropski konzervativci i reformisti (**European Conservatives and Reformists - ECR**);
- Evropa slobode i direktne demokratije (**Europe of Freedom and Direct Democracy - EFDD**);
- Evropska ujedinjena levica/Nordijska zelena levica (**Con-**

Izvor: Evropski parlament

federal Group of the European United Left - Nordic Green Left - GUE/NGL) i

- Evropa nacija i sloboda ().

Prvi put, još od prvih izbora za Evropski parlament 1979. godine, izlaznost na izborima je porasla, sa zabeleženih 51% (u 2014. ta brojka je iznosila 43%). Takođe, ukoliko se pogleda izlaznost po državama članicama, ona nigde nije manja od 20%. Najveća je bila u Belgiji – 88%, dok je najniža bila u Slovačkoj – 23%.

Prvi put, još od prvih izbora za Evropski parlament 1979. godine, izlaznost na izborima je porasla, sa zabeleženih 51%. Poređenja radi, u 2014. ta brojka je iznosila 43%. Takođe, ukoliko se pogleda izlaznost po državama članicama, ona nigde nije manja od 20%. Najveća je bila u Belgiji – 88%, dok je najniža bila u Slovačkoj – 23%.

Rezultati izbora pokazali su da su tradicionalne partije, u prvom redu EPP i S&D osvojile manje mesta nego u prethodnom sazivu Evropskog parlamenta, dok su veći broj mesta dobili liberali, zeleni i populističke političke opcije. Već je sada izvesno da su i dalje najveće poslaničke grupe Evropska narodna partija (EPP) i Savez socijalista i demokrata (S&D), ali i da će im biti potreban treći partner za formiranje nove parlamentarne većine koja će birati novu Evropsku komisiju.

U prethodnom sazivu EP ove dve političke grupacije imale su 404 poslanika, što je u odnosu na 751 poslanika koliko sedi u EP, bilo dovoljno za većinu. Ta brojka je sada manja za 78 poslanika

i iznosi 326 poslanika. EPP u novom sazivu EP ima 179 poslanika što je za 37 manje nego u prethodnom, dok socijalisti imaju 153 što je 41 poslanik manje.

U odnosu na prethodni saziv EP, liberali će imati 104 mandata, što je za 36 poslanika više u odnosu na prethodnih pet godina, kada je u ovoj političkoj grupaciji sedelo 68 poslanika.

Rezultati izbora pokazali su da su tradicionalne partije, u prvom redu EPP i S&D osvojile manje mesta nego u prethodnom sazivu Evropskog parlamenta, dok su veći broj mesta dobili liberali, zeleni i populističke političke opcije. Već je sada izvesno da su i dalje najveće poslaničke grupe Evropska narodna partija (EPP) i Savez socijalista i demokrata (S&D), ali i da će im biti potreban treći partner za formiranje nove parlamentarne većine.

Grupa zelenih, od prethodnih 52 poslanika, u narednih pet godina brojaće 74, dok su veći broj poslanika osvojile i političke grupacije evroskeptičnih stranaka. Ukoliko grupišemo tri političke grupacije evroskeptika iz prethodnog saziva – Evropski konzervativci i reformisti (ECR), Evropa nacija i slobode (ENF) i Evropa slobode i direktne demokratije, ukupno imamo 176 poslanika, što je za 23 više nego ranije.

Kako će biti?

Prva sednica novog saziva Evropskog parlamenta zakazana je za 2. jul u Strazburu, kada će biti izabran i predsednik Evropskog parlamenta, kao i 14 potpredsednika i sastavi parlamentarnih odbora. Lideri država članica već su se videli na vanrednom samitu EU 28. maja u Briselu, kako bi dali svoje predloge kada je u pitanju imenovanja onih koji će u narednom periodu biti na čelu evropskih institucija – Evropske komisije, Evropskog saveta, Evropske centralne banke i Evropske službe za spoljne poslove.

*Jelena Babić,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Beogradska otvorena škola

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: [facebook.com/BOSPolicyLab](https://www.facebook.com/BOSPolicyLab)
S: twitter.com/BOSPolicyLab

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten „**Progovori o pregovorima**”, prijavite se **OVDE**.

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete nam to javiti odgovorom na ovu [poruku](#).

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU, popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem [LINKU](#).